

GEORG KÜHLEWIND

A Szent Lélek megújítása

Kegyelem, részvétel és szellemi aktivitás

Fordította Böszörményi László

A fordítást ellenőrizte Fenyő Ervin

Questa sustanze, poi che fur gioconde
della faccia di Dio, non volser viso
da essa, da cui nulla si nasconde;
pero non hanno vedere interciso
da novo obietto, e pero non bisogna
rememorar per concetto diviso.

E lények, kiknek boldoggá figyelmét
az Isten mindentlátó arca tette,
soha azt onnan másra nem emelték.
Igy látásuk egységét sohse szegte
semmilyen új tárgy, s nem oszolva, nincsen
szüksége kapcsoló emlékezetre.

(Babits Mihály fordítása)

Isten lehelete a Logosz: nincs szüksége levegőre, hogy létrehozza a Szót. Amikor Isten Ádámba leheli az *odem*-et*, a Logosz-csírát oltja belé, fölülről. Az ember másodszor is ajándékba kapja a Logoszt, a testté válással. Ezzel elindulhat az ember a „dallá válás” útján, Isten lehelete, a Logosz folytatásaként, hogy individualizált formában adja tovább a Szellem szelét. „Ha valaki szól, mintegy Isten ígéit szólja: ha valaki szolgál, mintegy azzal az erővel szolgáljon, amelyet Isten ad” (1. Péter 4,11). Így érthető Pál szava is: „Élek pedig többé nem én, hanem él bennem a Krisztus” (Gal. 2,20).

Az új istenség

Az emberi nagykorúság korában a fölfelé mutató fejlődés hallatlan lehetőségei nyílnak meg, amelyeket a lezuhanás nem kisebb mértékű veszélye kísér. Zuhanás, abba a szakadékba, amelyet minden egyes ember magában hordoz, amely elválasztja hétköznapi tudatát a legközelebbi magasabb tudatszinttől, és amelyben a tudatalatti démonai laknak (akik ma sokkal tudományosabb és ezért ártatlanabb neveket viselnek). Ennek a veszélynek az elhárítására már jóval korábban megtörtént a teremtés utolsó tette, a testté válás; mert a szabadság, a teremtővé válás útján elkerülhetetlen, hogy az ember ki legyen téve a veszélynek. A testté válással azonban radikálisan megváltozott az isteni és az emberi világ viszonya. Az istenség visszahúzódik, nem avatkozik be közvetlenül a földi-emberi történésbe (ahogy ezt még a homéroszi eposzok ábrázolják) és nem is keresi fel magától az embert (ahogy ez még megtörténik az *Ótestamentumban*), vagy legfeljebb kivételesen. Az új istenség vár. Arra vár, hogy az ember megtegye az első lépést. És még akkor is csak segítségével, tanáccsal, vezetéssel szolgálhat. Hiszen az emberben benne van a Logosz csírája.

Ezt az új, „modern” istenséget – Mihályt, a kor szellemét – magasrendű szellemi intuícióban tapasztalja meg, aki képes rá. Érdekes szemügyre venni magát a nevet, különösen a mai, nominalisztikus korban, amikor az ember nevének nincs különösebb jelentősége; attól, hogy valakit Kovácsnak vagy Molnárnak hívnak, még nem kell, hogy bármi köze legyen a vashoz vagy a liszthez

---

* „... és leheltet vala az ő orrába életnek leheltét. Így lőn az ember élő lélekké.” (Mózes I. 2,7).

– mint korábban. A nevek legfeljebb visszahatnak hordozójukra, akik néha alkalmazkodnak a nevükhöz; ez nem került el Laurence Sterne* éles tekintetét, aki foglalkozik ezzel a témával a *Tristram Shandy* c. csodálatos regényében.

Szó-lények

Miután az ember a halálban leteszi természeti lényét, olyan létformába vált, amely közel áll a hierarchikus lények létformájához. Többé nincs benne semmi, ami lényétől függetlenül tartósan létezne, mint a Földön; hanem *csak* lény, ami azt jelenti: egy szó, egy név, valaki, aki azonos azzal, amit „tesz”, a „feladatával”, az „átváltózáival” – csupa alkalmatlan, földi kifejezés, amelyek valódi értelmét meditációval lehet megtalálni. Rudolf Steiner ezt így írja le: „Itt a Földön a beszédszerveinkkel beszélünk, segítségükkel mondjuk ki, amit megismertünk. A beszéd háttérében a fizikai test áll, benne jelenik meg átmenetileg, tűnékenyen a magasabb értelemről fakadó közönséges szó. És azáltal, hogy beszédszerveinkkel kimondjuk, amit mondani akarunk, kitöröljük azt, ami a pusztán érzékszervi megjelenés mögött él. És most képzeljük el, hogy az, amit az ember kimond, ami tűnékeny szóvá alakul, egyszersem önmaga kimondása is lenne, lényének lényege és megnyilatkozása egyben – akkor magunk előtt látnánk azt, ahogy az emberek a halál és az új születés között, félúton, találkoznak egymással, saját lényüket megkülönböztetve és kinyilatkoztatva. Szó találkozik szóval, artikulált szó találkozik artikulált szóval, belsőleg átélt szó találkozik belsőleg átélt szóval. De hiszen az ember valóban szó, az emberek összecsengése, artikulált szóra képes lények összecsengése. Ott úgy élnek az emberek, hogy nincs átlátszatlanság: valóban közösségben élnek egymással, és az egyik szó, aki az egyik ember, feloldódik a másik szóban, aki a másik ember. Ott születnek azok a sorsszerű kapcsolatok, amelyek azután kihatnak a következő földi életre, és amelyek abban nyilatkoznak meg, hogy az emberek, amikor a Földön találkoznak, egyfajta szimpátiát vagy antipátiát éreznek egymással szemben. Mert ez az érzés annak a halvány utóképe, amit az emberek a szellemi világban a halál és az új születés közötti út közepén átéltek. Így beszéltünk egymással, akik magunk voltunk a beszéd, ahogy most itt a Földön, csak az érzés árnyképében találunk ismét egymásra”.⁹¹

Ahogy az embereknek a halál után a szellemi világban, úgy az angyaloknak sincs a lényükön kívül semmijük, semmi, amit meg lehetne nevezni. *Teljesen* azonosak lényükkel, szavukkal, nevükkel, amely nem jelent semmi mást, mint a létüket, ami azonos a feladatukkal, küldetésükkel, „szavaikkal”, ha embereknek jelennek meg valamilyen alakban. Így Gábrriel *azonos* Máriához intézett „szavaival”, amikor jelenti neki a „hírt”, szavak, amelyek a szűz intuíciójában emberi szavakká válnak: Gábrriel az intuíció, egész lényében a hír.

Az angyalok, arkangyalok neveit komolyan kell vennünk – bárcsak értenénk őket. Mert ezek a szavak elvesztették számunkra eredeti jelentésüket, ősjelentésüket: csak a meditáció hatolhat be néha belső terükbe, szentélyükbe, és juthat valami értésfélére. Gábrriel: Isten hőse; Rafael: Isten gyógyít; Uriel: Isten világossága; Samael: Isten hall; Oriphiel; Világosság Isten szájából; Azael: Isten ereje – ki merészkedik a szó hangzása mögé, amely sugárzó felületével elutasítja a járatlant? És a kor szelleme – Mihály – neve egy kérdés: Ki olyan, mint Isten? Mihály az egyetlen istenség, akinek a neve egy

---

* Laurence Sterne (1713 - 1768) angol író és lelkész, *The Life and Opinions of Tristram Shandy*.

kérdés, ha eltekintünk egy bizonytalan eredetű himnuszról a *Rigvédában**. És úgy tűnik, éppen ez a név áll ma a legközelebb az emberhez, éppen, mert kérdés, és jelentésében is.

Kérdés

Egy kérdés, ellentétben egy kijelentéssel, áteresztőképességet, keresést, úton levést jelent. Mihály nevében mindezt Isten vonatkozásában: örök keresés, amely a legmagasabb célra irányul. Egy emberi kérdés elől ki lehet térni; de nem lehet kitérni egy kérdés elől, aki *valaki*, hatalmas valaki. Aki találkozik *ezzel* a kérdéssel, azt egy arkangyal vagy arche erejével kényszeríti: „Nézz magadba!” „Ismerd meg magad!” Ezért ez a lényegi név, ez a név-lény maga a fegyver, amellyel „hordozója” – megint egy alkalmatlan emberi kifejezés – a vele szembeszálló két hatalommal, lényegi ellenségeivel küzd. Csak az emberi képeken hord fegyvert, lándzsát vagy kardot – bármily imaginatívek is ezek a képek. De éppen ezek a képek maguk mutatják, mennyire nem földi módon használja *ezeket* a fegyvereket: tekintete sohasem irányul az ellenfélre vagy a fegyverre, mégis mindig biztosan talál. Mert kereső-kutató tekintete, amely mint egy sűrítményben, magába foglalja egész lényét, ez a tekintet *maga* a fegyver, ő maga a fegyver, a kérdés, amely elől nem lehet kitérni. Ezért zuhan alá a Mennyből ettől a kérdéstől átfúrva a gögös szellem, aki Istennek tartotta magát: gögjiét, elsötétülését* átvilágítja a kérdés. A hazugság szelleme ellen *másképp* diadalmaskodik Mihály kérdése: a kérdés a *Szóra*, a Logoszra irányul, arra a szóra, amivel a hazugság visszaél. Mert a Logosz az, aki olyan, mint Isten – „és Isten vala az Íge“ (*János evangélium* 1,1) –, ezért a Logosz olyan, mint Isten. *Ez* a válasz a Mihály-kérdésre, mély kapcsolata a Logosszal, és ettől a választól a sötét ellenség lesüllyed az égből, amelybe a szóval való visszaélés juttatta. Ez Mihály győzelme,

„azon, ami a hallgatást zavarja,
a csendet megtörő kaján gonosz felett;
láthatóvá téve számára ezért lett
a Szó, hogy nyomtalanul amazt feloldja.”⁹²

A kor szelleme, kérdés formájú nevében rámutat az aktuálisan esedékes emberi lépésre. A kérdezés soha sem volt annyira aktuális, és lehetséges sem, mint ma. Mert az „egy-ügyűség” korát, amelyben kérdés nélkül adódik az ösbölcsesség, felváltotta a „két-kedés” kora, amelyből csak kérdezővel találhatjuk meg a kiutat. Ezért olvashatjuk: „És azok, akiknek hívó szava a Szent Grál felé fordult, a tompa lélekben felderengő szabadság hangjaként akarták megszólaltatni a hívást. Nem akarták megfosztani az embert szabadságától, nem akartak semmit se ráerőltetni, azt akarták, hogy az ember kérdezzen. Lelkének mélységeiből kérdezzen a Grál csodái után.”⁹³ És később: „De különösen mélyen lelkükre kötötték [a Grál tanítványainak], hogy kérdezzenek. Hogy beköszöntött az emberiség fejlődésének az a kora, amelyben az ember, ha nem kérdez, vagyis nem bontakoztatja ki a benne lévő, ha nem saját indíttatásból keresi az igazság impulzusát, ha passzív marad, akkor nem juthat el saját Énje átélésére.”⁹⁴

„Isten halott”⁺ – e mögött a kijelentés mögött az a tapasztalás áll, hogy az istenség mostantól hallgat: az ember hozzátétele – kérdése – nélkül nem szól többé. Az embernek kell „keresnie,

---

* A Rigvéda egyike a hinduizmus négy, alapvető fontosságú szent szövegének, a Védáknak.

* A gög és elsötétülés (Dünkel és Verdunkelung) szavak a németben közös töből erednek.

+ Friedrich Nietzsche, *Vidám tudomány* c. művében.

kérnie, zörgetnie”⁹⁵, akkor tud neki segítséget nyújtani Mihály, a kor szelleme, aki *rá* vár, arra, hogy lépjen, hogy kezdjen.

A szótlán ősnyelv

A kozmikus intelligencia kezelője, gondnoka – ahogy Steiner a Mihály-levelekben nevezi – az a „hatalom, amelyből a dolgok gondolatai erednek”.⁹⁶ A természet dolgairól van szó, nem az ember alkotta dolgokról. A mai emberi tudat nem tudja megragadni a természeti jelenségek ideáit, mert olyanok, hogy egyetlen szó-nyelv sem tudja őket *teljesen* kifejezni. A természeti dolgok „gondolatait”, igazi neveit a hangtalan ősnyelven „mondták” ki, a teremtés nyelvén. Minden emberi nyelven kimondott név csak egy részét fejezi ki az összónak. A kozmikus intelligencia ezért a nyelvek fölött tartózkodik, belőle részesülnek – tagolnak ki egy részt – az egyes nyelvek.

Ez megmagyarázza, miért áll a kor szelleme a nyelvek és a népek fölött. Ezt olvassuk: „És ez úgy van Mihálynál, hogy szigorúan elutasít mindent, ami pl. az elválasztó elem az emberi nyelvek között. Amíg az ember csak szavakba önti megismeréseit, nem viszi fel a gondolatok szintjére, addig nem jut Mihály közelébe... Ebben az irányban valóban a legélénkebb szellemi harc tombol, mert az emberiség nagy része abban a hiedelemben él, hogy a gondolatok nem léteznek, hanem az emberek szavakban gondolkodnak. De a szavakban való gondolkodás nem vezet el Mihályhoz. Mihályhoz csak akkor jutunk el, ha eljutunk a szavakon túl, az igazi, belső szellemi tapasztaláshoz, ha nem ragadunk meg a szavaknál, hanem igazi, belső szellemi tapasztalásra jutunk. Valóban, ez a modern beavatás titka: túljutni a szavakon a szellemiség átéléséhez. Ez egyáltalán nem szól a nyelvek szépségének átérése ellen. Sőt, éppen akkor, ha valaki már nem a nyelvben gondolkodik, akkor kezdi átérzeni a nyelvet, és azt, ahogy beáramlik az emberbe és kiáramlik belőle.”⁹⁷

A kor szelleme, szótlán várakozásával fölfelé irányítja az ember törekvését, túl a nyelven, a teremtő, a „szavak nélküli Szó”⁹⁸ irányában. Ez, egy adott szó szavainak szintjéről nézve, pontosan az ellenkező irányban van, mint a nyelvtől eloldódott *absztrakt* gondolkodás.

A Menny megtisztítása

Mihály ebből a szavak nélküli – mégis, annál inkább szó-jellegű – szférából taszította a „Földre”, a közönséges tudat területére az ellenségeket. Megütközhetnénk ezen a tettén: az ember vegye fel a harcot a maga gyengeségében olyan hatalmakkal szemben, akiknek a legyőzése mégiscsak egy arkangyal feladata lenne? De ha jobban meggondoljuk, rájöhethetünk, hogy itt a Földön, az ellenség csak az embertől eltulajdonított erők révén tudja kifejteni hatalmát. Ezek az ember legmagasabb rendű, teremtő erői, de azok, amelyeket nem használ, nem gondoz, nem gyakorol, sőt amelyekről esetleg még csak sejtése sincs. Ha az ember tudatára ébred ennek a ténynek, akkor elindul a tudati iskolázás útján, szabadon. És amikor a fölfelé emelkedés *első lépésében* az imagináció, az első menny szintjére ér, azt találja, hogy Mihály már megtisztította azt az ellenségektől. Ebben a mennyben az ember átveheti a kor szellemének útmutatásait, egyesítheti a gyakorlásban megerősödött erőit Mihály impulzusaiival, és így megerősödve ártalmatlanná teheti az ellenerőket a „Földön”, azáltal, hogy kivonja belőlük saját erejét. Ez az értelme a sötétség szellemi letaszításának, *a fölfelé törekvő ember* érdekében.

Az ember fogalomról fogalomra, gondolatról gondolatra, szóról szóra haladhat tudati életében, Ez azt jelenti, hogy szabad, még alakot nem öltött formában áll rendelkezésére az, ami már alakot öltött az egyes fogalmakban, gondolatokban, szavakban. Ha ez utóbbiakat úgy képzeljük el, mint edényeket, vázákat, üvegeket, korsókat, akkor az ember az, akiben megvan a képesség, hogy szabadon áramló intelligenciáját ezekben a formákba töltse, majd ismét kiöntse belőlük.

De csakugyan az ember *saját* intelligenciája ez? Hiszen éber tudata nem követi azt a pontot, ahol eldől, hogy milyen formát ölt a még alakot nem öltött folyékony-ság. Ellenkezőleg, a tudat csak akkor ébred fel, amikor az intelligencia már meghatározódott: ideává, szavakkal megfogalmazott gondolatokká vált; az ezt megelőző pillanat tudatfölötti marad. Ez az átmenet ugyanaz a folyamat, amelyben a tiszta gondolkodás megérinti, megragadja a testi apparátust vagy tükröt, amelyben lejátszódik a finom mágia, amikor újat gondolunk. Az élő gondolkodási erő ilyenkor homeopátiás módon megsemmisíti az agyban megtalálható struktúrákat és visszaszorítja benne a *biológiai* életet⁹⁹. Ez az a pont, amelyben hordozóhoz és anyaghoz jut a hordozó nélküli, semmilyen „anyagba” nem írt forma, a tiszta konstelláció – talán „tiszta információnak” kellene nevezni. Minden pecsétnyomó alakja egyszer *tiszta, szellemi, képi létből* változik át rézzé, arannyá vagy valamilyen más anyaggá.

A tiszta, szavak nélküli idea-forma és a folyékony-élő intelligencia azt megelőző meghatározódása általában tudat fölötti marad; még Mihály kezében van. Ő kezeli a kozmikus intelligenciát és ő adja tovább az embernek.

Korábbi időkben maga a kor szelleme formálta meg az ideákat és inspirálta az emberiség kiválasztottait, akik közvetítették az embereknek. A nagykorúság korában az embernek magának kell alakítani az ideákat, és elvben mindenki kiválasztott arra, hogy saját munkája, saját fölfelé haladó lépése révén befogadja az inspirációt. Mert nincs többé egészen le, a földi tudatig érő közvetítés.

A kozmikus intelligencia őrizetlen útja

Az a pillanat, amelyben az élő intelligencia alakot ölt, amelyben a kor szellemének gondozásából átmegy az ember felelősségébe, *őrizetlen*. Az ember feladata lenne – és ma meglenne rá a lehetősége –, hogy tudatával kövesse, kísérje az átmenetet; csak hogy ez ritkán történik meg. Ez az őrizetlen pillanat az, amelyben az ellenséges erők az intelligenciát eltulajdoníthatják, eltorzíthatják, *tudatalatti* inspiráció révén az emberrel ellenséges, az emberiség kárára való ideákká alakíthatják át – és ez gyakran meg is történik. Az ember feladata ma az lenne, ma az, hogy *gondolati világosságként* vegye át az intelligenciát, még mielőtt *gondolattá* válik: hogy úgy vegye át Mihály kezéből, hogy tudatával követi. Így értendő Mihály hallgatása, várakozása, az, hogy helyet készít az ember szellemi törekvésének. Hatalmas szellemi mozdulata az erőszakmentes szabadon hagyás: a csendesen várakozó felszólítás a cselekvésre, a saját kezdésre.

Új Ég, új Föld

Ha az idea az élő, kozmikus intelligencia torzítatlan folytatásaként jelenik meg az ember tudatában, aki elébe siet és biztosítja útját egészen a meghatározódás pontjáig, akkor rezonanciába lép vele az idea fölfelé mutató gyökere is, érző és akaratí része. Ez a szív gondolkodásához vezeti a kereső embert. Ha felhagy azzal, hogy a természeti jelenségeket dolgoknak tekintse, amelyek önmagukon kívül semmit se jelentenek, ha elkezd *jeleknek* tekinteni őket, amelyeket olvasni kell, akkor elkezdődik az észlelés szokásos érzetének feloldása, átalakulása is; megismerő, olvasó érzéssé és akarássá. Ezzel új korszak kezdődik a Föld és az ember történetében.

-
- ⁹¹ R. Steiner, Előadás, 1923. november 14-én, Hágában. Megjelent: *Der übersinnliche Mensch, anthroposophisch erfaßt*. GA 231. Továbbá, előadás 1908. október 26-án, Berlinben. Megjelent: *Geisteswissenschaftliche Menschenkunde*. GA 107. Továbbá, előadás 1922. szeptember 9-én, Dornachban. Ld. az 58. megjegyzést.
- ⁹² Zsellér Gyula fordítása. Ld. a 89. megjegyzést.
- ⁹³ R. Steiner, Előadás, 1921. április 16-án, Dornachban. Megjelent: *Perspektiven der Menschheitsentwicklung. Der Mensch in seinem Zusammenhang mit dem Kosmos*. GA 204, IV. kötet.
- ⁹⁴ R. Steiner, Előadás, 1921. április 17-én, Dornachban. Ld. Az előző megjegyzést.
- ⁹⁵ Máté 7,7.
- ⁹⁶ R. Steiner, ld. a 64a. megjegyzést.
- ⁹⁷ R. Steiner, ld. az 50. megjegyzést. Továbbá az előadásokat 1918. május 5-6-án, Münchenben. Megjelent: *Kunst und Kunsterkenntnis. Grundlagen einer neuen Ästhetik*. GA 271, valamint a «Sprache und Sprachgeist» c. cikket (1922. július 23.). Megjelent: *Der Goetheanumgedanke inmitten der Kulturkrise der Gegenwart*. Összegyűjtött cikkek a «Das Goetheanum» c. folyóiratból 1921 - 1925. GA 36.
- ⁹⁸ R. Steiner, Előadás, 1920. október 1-jén, Dornachban. Megjelent: *Grenzen der Naturerkenntnis*. GA 322. – Előadások 1912. június 4-én és 5-én Kristianiában (Oslóban). Megjelent: *Der Mensch im Lichte von Okkultismus, Theosophie und Philosophie*. GA 137.
- ⁹⁹ Vö. R. Steiner «A szabadság ideája» c. fejezetet és a XII. fejezet kiegészítését a *Philosophie der Freiheit* (A szabadság filozófiája) c. könyvben. Ld. a 85. megjegyzést.